

KORUPCE JAKO EKONOMICKÝ JEV A JEJÍ VLIV V ČR A SR

Pavλίna Pellešová

OPF SU Karviná, Katedra ekonomie

Abstract: *Paper analyses the corruption by means of an index of corruption perception. The Czech Republic and Slovak Republic are from the beginning of transformation process evaluated not very positively. The Governmental Strategy for the Fight against Corruption during 2006 – 2011 and set the principles of the battle against corruption aiming to withdraw the main causes of corruption.*

Keywords: *corruption, Corruption Perception Index, Transparency International*

1. Úvod

Korupce se projevuje v politickém procesu i soudním systému, je rovněž jevem ekonomickým, celosvětovým a rovněž i globálním. V ekonomické sféře odráží především neschopnost státu realizovat své základní funkce, čímž oslabuje účinnost hospodářských politik, je tedy symptomem slabostí ekonomických struktur a institucí. Korupčnost prostředí a korupční chování jsou podporovány nedostatečně jasným oddělením státu a trhu, veřejné a soukromé sféry, nadměrnou a nesystémovou regulací. Pro vyjádření korupčnosti prostředí v zemi jsou používány dva přístupy odrážející dvě základní pojetí korupce, využití veřejné moci pro soukromý prospěch a využití soukromých prostředků k ovlivňování veřejných rozhodnutí.

2. Pojetí korupce

Korupci lze definovat jako zneužívání moci za účelem nezaslouženého osobního prospěchu. Korupce postihuje všechny sféry života společnosti, jak veřejný, tak i soukromý sektor. Představuje jednání představitelů veřejného sektoru, tedy jednání o politiků, státních úředníků, nebo osob jim blízkých, kteří se nedovoleně a nezákonně obohacují prostřednictvím zneužívání pravomocí, které jim byly svěřeny. Korupci je možné definovat také jako nabídku, přislíbit nebo poskytnutí jakékoli neoprávněné výhody v něčí prospěch za určitou formu odměny, která může mít podobu finanční, tj. nebo může nabývat podobu úniků výhodných informací, protežování známých, zvýhodňování příbuzných, porušení povinností při správě cizího majetku, střety zájmů, pletichy při veřejné obchodní soutěži nebo podvody. Korupce může být drobná, ale i obrovská, neorganizovaná i organizovaná. Je pro ni typické podplácení, úplatky, vydírání, zastrašování, privilegia, neoprávněné příjmy a jejich vyžadování, udělování přízně, protežování, apod. Přispívá ke zločinnosti, k praní špinavých peněz, kuplířství, obchodu s drogami. Proto je potřebné vytvořit a uplatňovat taková pravidla a zákony umožňující její omezování a postih. Nedílnou součástí boje proti korupci je přiblížit sektor veřejných služeb veřejnosti jeho zprůhledňováním a zvyšováním odpovědnosti.

Problém korupce nebyl pouze specifikem tranzitivních ekonomik, ale dosahuje značného rozsahu v zemích s tržní ekonomikou. Tzv. drobná korupce je nejběžnější a uskutečňována úředníky veřejné správy. Není-li řešená, narůstá a vzniká korupční spirála. Drobná korupce odráží závažnější formy korupce na vyšších úrovních. Korupční symbióza politické elity s vlivnými ekonomickými skupinami je pro fungování demokratického systému představuje největší nebezpečí.

Ke korupci přispívá například koncentrace politické moci a rozhodování, existence nedemokratických režimů, laxní veřejnost, nevymahatelnost práva, nedostatečná justice, nedostatek otevřenosti, transparentnosti, nekontrolované financování veřejných i soukromých projektů, špatně placení zaměstnanci veřejné správy. Důsledky korupce vedou k oslabení

správy veřejných věcí i politiky, k oslabení hospodářských výsledků ekonomiky, k růstu chudoby a nezaměstnanosti, k růstu daní a daňových úniků, k zvyšování nedůvěry v politiku, ekonomiku. Společensky korupce devastuje lidské zdroje, prohlubuje sociální nerovnosti a stává se nástrojem organizovaného zločinu. Dlouhodobě vysoká míra korupce poškozují pověst země v zahraničí.

Korupce se vyskytuje v určité míře v každé společnosti, a to odpradávná. Boj proti korupci a snaha omezit její dopady mají kořeny ve starověké Číně. U nás nastal rozkvět korupce v dobách rakousko-uherské osvětlené byrokracie a později byla korupce obohacována o byzantské prvky, exportované z Ruska. Již Nařízení vlády Československé republiky č. 290 z roku 1922 § 4 stanovilo hlavní zásadu činnosti župních a okresních úřadů ustanovení: Veškeré jednání těchto úřadů necht' jest ovládáno snahou napomáhati obecnému blahu i blahu jednotlivých občanů a buď tak uzpůsobeno, aby vzbuzovalo u obyvatelstva důvěru k úřadu a pochopení pro úkoly státu a státní správy. V oblasti právních norem při řešení korupce se vychází z mezinárodních smluv: Občanskoprávní úmluvy o korupci a Trestně právní úmluvy o korupci, ale také právními normami, Meziamerická protikorupční úmluva, Úmluva OECD proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích, Úmluva Organizace spojených národů proti korupci, Úmluva o boji proti korupci, vztahující se k úředníkům Evropských společenství nebo úředníkům členských zemí EU, ale také právních norem, např. zákon č. 238/1992 Sb., o některých opatřeních souvisejících s ochranou veřejného zájmu (zákon o střetu zájmů), zákon č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách, zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, apod.

Korupci můžeme klasifikovat podle různých hledisek a členit například na:

- krátkodobou, tzv. ex ante a dlouhodobou, tzv. ex post,
- přímou a zprostředkovanou,
- legální a ilegální,
- velkou a malou,
- očekávanou a nahodilou,
- uvnitř institucí a vně institucí,
- vymýtitelnou a nevymýtitelnou,
- peněžní a nepeněžní,
- kontrolovanou a nekontrolovanou,
- vycházející z poptávkové strany a z nabídkové strany,
- byrokratickou a politickou - v některých zemích se setkáváme i s tzv. systematickou korupcí, kdy se tyto dva druhy korupce vzájemně podporují.

Například velká korupce bývá spojována s korupcí politických špiček a čelních představitelů veřejnosti a společenského života. Korupce má velký prospěch pro korumpujícího i korumpovaného a může nabývat řadu podob, například: zpronevěra veřejných zdrojů, nevhodné užívání veřejných zdrojů, soukromý prospěch z privatizace, zneužívání veřejné moci při udělování veřejných zakázek, přidělování monopolních a kvazi-monopolních licencí, klientelismus, nepotismus, tj. zvýhodňování, prosazování příbuzných z pozice svého postavení; prodej pozic a zločiny bílých límečků. Malá korupce¹ představuje

---

¹ V rámci malé korupci mají úředníci zvláštní pravomoci, a proto mohou získat státní kořist, státní úlovek, to je ovládnout legislativní proces. Tento druh korupce není řazen ani k velké ani k malé korupci, ale mezi ně. Projevem této korupce je kontrola veřejných institucí pro soukromý prospěch nebo trestnou činnost, formování koluzivních sítí, které omezují politickou soutěž, podkopání svobodných voleb skrytou reklamou a neprůhledným financováním kampaní, zneužití legislativní moci, korupce v soudních řízeních, zneužití auditu, vyšetřování a dozoru, užívání kompromitujících materiálů pro politické vydírání a nátlak, korupce médií.

korupci v běžném životě, úplatky jsou menší než u velké korupce. Malá korupce může nabývat taktéž řadu podob, například: podplácení úředníků, záměrně nepřehledná regulace, zatemňování pravidel, špatná organizace, zneužívání pravomocí vyplývajících z kontrolní činnosti veřejné správy.

České trestní právo obsahuje tři skutkové podstaty korupčního jednání přijímání úplatku, podplácení, nepřímé úplatkářství. Korupční praktiky mohou stát také za řadou jiných protiprávních jednání. Může jít o různé správní delikty, porušení povinností při správě cizího majetku, střety zájmů, pletichy při veřejné obchodní soutěži, podvody, kartelové dohody, nebo třeba o obcházení zákona o svobodném přístupu k informacím. Existují však korupční praktiky, které podle litery trestního práva trestným činem nejsou.

3. Měření korupce

Pro vyjádření rozsahu korupce, definované jako využití veřejné moci pro soukromý prospěch, je v mezinárodním srovnání používán od roku 1995 index vnímání korupce (Corruption Perception Index – CPI). Index je konstruován z výsledků průzkumů mezinárodních organizací a nabývá hodnot v intervalu od 0 do 10. Nula znamená zemi, kde jsou veškeré obchodní transakce ovládnuty úplatky, tj. zemi s vysokou mírou korupce. Hodnota deset označuje zemi, kde takové praktiky zcela chybí, jedná se o zemi téměř bez korupce. Měření míry korupce je obtížné, a proto se používá metoda subjektivního vnímání korupčního prostředí mezi podnikateli, analytiky, státními úředníky. Index je měřen národními experty, odborníky žijícími mimo území daného státu a domácími podnikateli, kteří tím hodnotí míru (ne)zkorumpovanosti státní správy své země. CPI zachycuje každoroční aktuální pohled na míru korupce ze strany podnikatelů a analytiků, nezaměřuje se příliš na sledování meziročních trendů. Pokud chceme srovnávat s výsledky předchozích let, je třeba vycházet z bodového hodnocení země. Seřazení zemí podle umístění umožňuje sestavit žebříček, mnohem důležitějším ukazatelem vnímané míry korupce v zemi je její bodové hodnocení. Země s nejnižším hodnocením je země s nejvyšší vnímanou mírou korupce ze seznamu zemí zahrnutých do indexu.

CPI seřazuje země podle stupně vnímání existence korupce mezi úředníky veřejné správy a politiky. Jde o složený index, vycházející z výsledků průzkumů mínění provedených několika nezávislými institucemi. Odráží názory představitelů podnikatelské sféry a analytiků z celého světa, včetně odborníků působících přímo v hodnocených zemích. Index pro Transparency International zpracovává profesor Johann Graf Lambsdorff z Pasovské univerzity. CPI se zaměřuje na korupci ve veřejném sektoru a definuje ji jako zneužívání veřejné pravomoci k osobnímu prospěchu. Průzkumy použité při sestavování CPI obsahují otázky související se zneužíváním pravomocí veřejných činitelů k získání osobních výhod (např. přijímání úplatků ze strany veřejných činitelů, uplácení při zadávání veřejných zakázek nebo zneužívání veřejných prostředků) nebo otázky zaměřené na účinnost protikorupčních opatření, čímž zkoumají jak administrativní, tak politickou korupci.

4. Vývoj CPI v ČR a SR

Transparency International (TI) je mezinárodní organizace bojující proti korupci, která vznikla v roce 1993 v Berlíně. Na regionální úrovni se snaží TI přizvat ke spolupráci vlády jednotlivých zemí a přimět je vytvářet a prosazovat svou politikou kvalitní právní systém a antikorupční programy nezbytné k zprůhlednění politického i hospodářského života. Od zveřejnění prvního indexu v roce 1995 se CPI dostává značného prostoru v mezinárodních médiích. V červnu 1998 vzniklo občanské sdružení Transparency International Česká republika, mezi jehož hlavní cíle patří: napomáhat ke zlepšování informovanosti o problémech souvisejících s antikorupční tematikou, informovat státní orgány, zastupitelské sbory, vzdělávací instituce a veřejnost o možnostech zamezení korupce cestou zdokonalení

právního řádu, přispívat k šíření metodiky otevřenosti obchodních transakcí a přispívat k rozvoji občanské společnosti. TI má mnohaletou zkušenost v boji proti korupci a stala se uznávaným partnerem pro vlády, které realizují reformní programy. Výsledky dosavadní činnosti organizace využívají v mnoha zemích světa a představují zdroj poznání. TI definovala základní prvky boje proti korupci:

- jednoznačný závazek ze strany politického vedení bojovat s korupcí kdekoli se objeví, včetně vlastních řad,
- hlavní důraz klást na prevenci možné budoucí korupce a na systémové změny,
- přijetí ucelené protikorupční legislativy doplněné vytvořením úřadů a orgánů, jejichž bezúhonnost je zaručená,
- identifikace vládních aktivit, které jsou nejnáchylnější k rozvoji korupce a následná revize klíčových zákonů i administrativních postupů,
- program na zajištění takových platů státních zaměstnanců, které dostatečně odráží zodpovědnost spojenou s jejich pozicí,
- analýza účinku přijatých legislativních a správních nápravných opatření,
- vytvoření partnerství mezi vládou a občanskou společností,
- učinit z korupce vysoce riskantní a málo výnosnou činnost,
- založit otevřený, konkurenční a průhledný systém udělování veřejných zakázek,
- zajistit soudní kontrolu úředních rozhodnutí,
- revitalizace veřejné správy a boj proti korupci k nejdůležitějším tématům budoucnosti.

Česká republika vykazuje vysoký rozsah korupce. Od roku 1998 je korupce v ČR stále akutním problémem (viz tabulka 1), což dokladuje hodnota CPI, která do roku 2002 dosahovala stále horších hodnot. Poté dochází k nepatrnému zlepšování hodnoty indexu, který dosáhl v roce 2006 stejné hodnoty jako v roce 1998. V roce 2004 čerpal CPI z 18 různých průzkumů a ČR se umístila na 51. místě s hodnotou 4,2. Za nejpalcivější problém je považována oblast veřejných zakázek. V roce 2005 se ČR dělí o 47.-50. příčku s Řeckem, Namibií a Slovenskem s hodnocením 4,3. V regionálním žebříčku, který zahrnuje 25 zemí EU, Island, Norsko a Švýcarsko se ČR dělí o 24.-26. místo s Řeckem a Slovenskem a výrazně zaostává například za Estonskem (6,4), Slovinskem (6,1) nebo Maďarskem (5,0). ČR se v roce 2006 dělí o 46. příčku s Litvou a Kuvajtem s hodnotou indexu 4,8 a posunula se o 0,5 bodu, avšak stále patří mezi země evropské pětadvacítky s horším hodnocením, stejně jako Slovensko, které se umístilo na 49. místě.

TI každoročně zveřejňuje výsledky výzkumu míry korupce. V roce 1998 dosáhl CPI na Slovensku hodnoty 3,9, v roce 1999 hodnoty 3,7, v roce 2000 hodnotu 3,5, v roce 2003 hodnoty 3,7. Od roku 2004 se začala hodnota CPI zlepšovat. Hodnota CPI za rok 2007, která je vytvořená na základe průzkumech z let 2005, 2006 a 2007 je uvedena v tabulce 1. Slovensko pokračuje v trendu mírného zlepšování vnímání korupce, na udržení uvedeného stavu je však potřebné uskutečnit systémové změny jako pokračovat v reformách. TI upozorňuje na nebezpečí, které plyne z ignorování negativních zjištění domácích a zahraničních institucí, které nepřímo poukazují na výskyt korupce. Nekvalitní instituce, vysoká míra regulace, nedostatečná vymahatelnost smluvních vztahů, špatné fungování justice a policie při vyšetřování závažných trestných činů, neprůhlednost a nezákonnost rozhodování na všech úrovních veřejné správy, netransparentní spravování veřejných financí

---

² „Špatný výsledek je důsledkem dlouhodobého ignorování problému korupce a všech jejích projevů takřka ve všech oblastech společnosti. V obzvlášť ohrožených oblastech, jimiž jsou nakládání s veřejnými zdroji, s majetkem státu a obcí, a prorůstání organizovaného zločinu do státní správy nebyla v důsledku nezájmu vládnoucích elit dosud zavedena žádná účinná systémová opatření, která by snížila míru korupčních možností a zprůhlednila postupy v oblasti správy věci veřejných.“ Uvedla ředitelka pobočky TI Adriana Krmářová.

jsou důvody, proč země nemůže být vnímána jako rozvinutá demokratická země s moderní veřejnou správou, která je odolná vůči korupčním příležitostem.

Pro hodnocení roku 2006 čerpala z 12 různých průzkumů mínění provedených 9 nezávislými institucemi v období 2005-2006. Index zahrnoval 163 zemí a pro zahrnutí země do žebříčku je nezbytné, aby ji hodnotily alespoň 3 nezávislé zdroje. Tradičně je korupce vysoká v nedemokratických režimech, a naopak nejmenší míra korupce je v demokraciích a bohatých státech. Existují určité výjimky, například Itálie v roce 2006 jako člen seskupení nejbohatších států světa (G8) se ve sledovaném roce umístila na 45. místě, tedy jen o jednu příčku výše než ČR, Kuvajt a Litva. Naopak nejlidnatější demokratický stát světa Indie se umístil na 70. místě spolu s Čínou, Egyptem, Mexikem, Peru, Saúdskou Arábií a několika dalšími zeměmi. Mezi prvních 10 států s nejnižší mírou korupce se řadí Finsko, Island, Nový Zéland, (které se dělí o 1. místo), Dánsko, Singapur, Švédsko, Švýcarsko, Norsko, Rakousko a Nizozemí (státy se umístily na shodné pozici 9).

Do CPI 2007 bylo zahrnuto více zemí, neboť při sestavování indexu byly použity tři nové zdroje (průzkumy Asijské rozvojové banky a Africké rozvojové banky a průzkum Bertelsmann Transformation Index). To vedlo k zahrnutí následujících zemí: Afghánistán, Kapverdy, Komory, Džibutsko, Guinea-Bissau, Kiribati, Libérie, Maledivy, Černá Hora, Samoa, Sv. Tomáš a Princův ostrov, Šalomounovy ostrovy, Somálsko, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, Tonga a Vanuatu. Metodologie sestavování CPI se změnila tak, aby více zohledňovala informace z různých zdrojů podkladových dat. CPI v současné době lépe odráží relativní změny v hodnocení původních zdrojů. Díky této modifikaci poskytují finální hodnoty indexu pro jednotlivé země více informací o změnách oproti loňskému roku, nicméně na pořadí zemí se to téměř neprojevilo. Pro CPI 2007 bylo použito 14 různých průzkumů provedených 12 nezávislými institucemi. TI se snaží zajistit, aby použité zdroje byly vysoce kvalitní a aby práce na průzkumech mínění byly prováděny naprosto poctivě. Údaje musí být dostatečně doloženy a musí umožňovat přiměřené prověření spolehlivosti. Všechny zdroje musí obsahovat žebříček zemí a musí měřit celkový rozsah korupce. Tato podmínka vylučuje průzkumy, které korupci směřují s jinými tématy, například politickou nestabilitou, decentralizací či nacionalismem.

V roce 2007 se CPI oproti roku 2006 zlepšila a po několikaletém výrazném poklesu se vrací na úroveň roku 1997 (5,2). To je podle TIC dáno zejména postupným zkvalitňováním institucionálního prostředí. Pokles indexu byl podle ředitelky české pobočky TI A. Krnáčové způsoben dozvuky 90. let 20. století, zejména neodpovědným přístupem k přechodu na tržní hospodářství, politickou opoziční smlouvou, zanedbaným rozvojem institucí a ignorováním reformy veřejné správy. Negativní trend se podařilo zvrátit a to je ideální příležitost přistoupit k dalším nutným reformám, které budou korupci dále omezovat.³ Ke změně trendu přispěla řada faktorů. Za nezanedbatelný lze považovat dlouhodobý a vytrvalý tlak ze strany TIC (a dalších organizací znovuprobuzené občanské společnosti), který postupně pomáhá překonávat nezájem vládnoucích elit o zavádění protikorupčních opatření a zlepšování institucionálního prostředí. TIC se domnívá, že k pozitivnímu trendu přispělo i zkvalitnění fungování některých klíčových institucí. Přesto není zdaleka vyhráno a korupční prostředí v mnoha oblastech stále přetrvává. TIC upozorňuje na dlouhodobě problematické oblasti a dosud neřešená témata⁴, kterým by se měla věnovat pozornost.

³ www.transparency.cz

⁴ veřejné zakázky (neefektivní plánování veřejných výdajů, neúčinná kontrola, obcházení otevřených soutěží...), veřejné rozpočty (nepřehlednost výdajové části, nedostatečná kontrola, sněmovní „porcování medvěda“), vyšetřování korupce „bílých límečků“, korupce v podnikatelském sektoru, korupce v médiích (vztah k PR, tlaky inzerentů, nezájem vlastníků o kvalitu médií, nízká kvalita investigativní žurnalistiky). Pozitivní kroky z pohledu TIC tvoří: založení Nejvyššího správního soudu a fungování správního soudnictví obecně, aktivnější

V roce 2008 v rámci hodnocení 180 zemí byla ČR na 45. místě s hodnocením 5,2. V rámci EU byla na 18. místě. TI poukazuje na korupční skandály, k nimž došlo ve veřejném i soukromém sektoru, a zdůrazňuje nutnost posílit mechanismy zabraňující korupci. Vláda přijala velmi ambiciózní protikorupční strategii, ale od řady opatření postupně ustupuje, uvedl ředitel české pobočky TI David Ondráčka a dodává, že má smysl dělat menší kroky, ale je třeba dotáhnout je do konce. Současné kauzy ukazují, že hlavní problém u nás stále leží v oblasti politické korupce, nekontrolovaného lobingu, nedostatečně nezávislé justice a až příliš podmaněné státní správy. Politická reprezentace si musí udržet alespoň základní důvěryhodnost, jinak reformy ztrácejí účinek. ČR uskutečnila některé pozitivní kroky jako například došlo ke vzniku celostátní protikorupční linky 199, probíhá postupná profesionalizace a elektronizace na všech úrovních veřejné správy, uskutečňují se protikorupční audity na ministerstvech, byl přijat zákona o střetu zájmů, novela trestního zákona a trestního řádu, došlo k posílení možnosti zajistit propadnutí výnosů z korupce a zamezit praní špinavých peněz. Zůstávají však neřešené problémy, kam patří například Zákon o státní službě (služební zákon), pravidla pro legitimní lobing, nakládání s majetkem obcí a krajů, ochrana oznamovatelů korupčních praktik, arbitrážní řízení, Korupční praktiky ve vztahu farmaceutických firem a lékařů, Vyšetřování korupce „bílých límečků“.

V roce 2008 oproti roku 2007 došlo ke zlepšení situace v následujících zemích: Albánie, Bahrajn, Benin, Kypr, Dominika, Gruzie, Indonésie, Jordánsko, Mauricius, Nigérie, Omán, Polsko, Katar, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, Jižní Korea, Tonga a Turecko. Naopak klesající trend vykazují země jako Bulharsko, Burundi, Finsko, Francie, Itálie, Macao, Maledivy, Norsko, Portugalsko, Somálsko, Timor-Leste a Velká Británie. V těchto případech došlo během posledních dvou let ke skutečným posunům ve vnímání korupce.

Tabulka 1: CPI v letech 2000-2007 ve vybraných zemích a jejich umístění

rok	ČR		SR		počet hodnocených zemí
	CPI	umístění	CPI	umístění	
1998	4,8↓	37.	3,9	48.	85
1999	4,6↓	39.	3,7↓	53.	99
2000	4,3↓	42.	3,5↓	52.	90
2001	3,9↓	47.	3,7↑	51.	91
2002	3,7↓	52.	3,7=	52.	102
2003	3,9↑	54.	3,7=	59.	133
2004	4,2↑	51.	4,0↑	57.	146
2005	4,3↑	47.	4,3↑	47.	159
2006	4,8↑	46.	4,7↑	49.	163
2007	5,2↑	41.	4,9↑	49.	180
2008	5,2=	45.	5,0↑	52.	180

Poznámka: ↓ - zhoršení indexu, ↑ - zlepšení indexu, = - nemění se hodnota indexu

Pramen: www.transparency.cz, vlastní úprava. Mnohem důležitějším ukazatelem vnímané míry korupce je bodové hodnocení. Pořadí země se může změnit proto, že některé země do žebříčku nově přibudou, jiné z něj vypadnou.

Vláda ČR vytvořila Strategii vlády v boji proti korupci na období 2006 – 2011, kde vymezila hlavní příčiny korupce: mocenský monopol, nekontrolovatelný rozsah možností mocenského uvážení a nízká úroveň veřejné kontroly. Principy, kterými se má tato oblast řídit kvantifikuje jako:

---

přístup ÚOHS k problematice veřejných zakázek a ochraně hospodářské soutěže, zvolení cílevědomého a silného prezidenta NKÚ, přijetí zákona o střetu zájmů, postupná profesionalizace veřejné správy na všech úrovních.

- **prevenci** se zaměřením na minimalizaci státní regulace, zjednodušení legislativy, snížení prostředků přerozdělovaných státem, debyrokratizaci státní správy, omezení počtu zvláštních procesních pravidel, medializace a veřejné odsouzení případů korupčního jednání,
- **průhlednost** – zaměřena na zprůhlednění systému zadávání veřejných zakázek, zprůhlednění systému čerpání prostředků z veřejných rozpočtů, zvýšení transparentnosti rozhodování veřejné správy, veřejnou kontrolu nad činností veřejných funkcionářů a jejich majetkovými poměry, elektronizaci agend veřejné správy a zřízení jednotné protikorupční linky (byla již zřízena),
- **postih** cílený na zvýšení trestů za prokázanou korupci změnou trestního zákona, osobám odsouzeným za korupční jednání v souvislosti s veřejnými zakázkami, soutěžemi a dražbami bude vždy vedle trestu odnětí svobody či peněžitého trestu uložen i trest zákazu činnosti a zavedení seznamu osob odsouzených za korupční jednání se zákazem účasti na veřejných zakázkách, tzv. Černá listina, zavedení principu odpovědnosti veřejných funkcionářů při správě majetku jako platí pro členy orgánů obchodních společností, zřízení specializovaných justičních orgánů se zaměřením na korupci.

5. Další indexy hodnotící korupci

Mezi další indexy ve zkoumané oblasti můžeme zařadit: Globální barometr korupce a Index plátců úplatků. Globální barometr korupce GCB -se zabývá obecnými postoji a zkušenostmi široké veřejnosti s korupcí; v roce 2006 barometr zahrnoval téměř 60 000 respondentů z 62 zemí; Global Corruption Barometer 2007 je obsáhlý průzkum veřejného mínění, který probíhá v 60 zemích, celkový vzorek byl 63 000 respondentů. Pro ČR jsou zjištění nepřekvapivá v porovnání s předchozími roky a poukazují na to, že „postižené“ oblasti zůstávají neměnné. Policie a politické strany jsou podle názoru české veřejnosti instituce nejvíc zasažené korupcí. Třináct procent lidí zaplatilo za poslední rok úplatek a 60% dotázaných nevěří v efektivitu vládních protikorupčních opatření. Z dalších zjištění letošního průzkumu v ČR vyplývá, že veřejnost považuje za oblasti zasažené korupcí i další oblasti, jimiž jsou zdravotnictví a armáda. “Výsledky průzkumu nejsou překvapivé a potvrzují, že dlouhodobě nejhůře dopadají politické strany a policie. Ve výsledcích ČR se odráží dlouhodobě neuspokojivá situace v oblasti zavádění systémových vládních opatření proti korupci, dlouhodobé ignorování bující korupce na komunální úrovni a ve veřejných zakázkách. Míra nedůvěry respondentů v účinnost vládních opatření a tedy i samotnou vládu patří k nejhorším výsledkům na světě,” komentovala v r. 2008 průzkum A. Krnáčová.

Index plátců úplatků BPI hodnotí země podle náchylnosti firem, které v dané zemi mají sídlo, poskytovat úplatky v zahraničí – nabízí tak pohled na „nabídkovou stranu“ korupce. Index plátců úplatků (BPI) poukazuje na přetrvávající korupční praktiky největších světových vývozců v zahraničí. Navzdory existenci několika mezinárodních úmluv, které mají zamezit uplácení v zahraničních obchodních transakcích, letošní index BPI potvrdil opačný trend. Nejhorší hodnocení získaly Rusko, Indie a Čína. Nejlépe se umístily Švýcarsko, Švédsko a Austrálie, přičemž ale ani tyto země nedosáhly nejlepšího hodnocení. Výzkumu se účastnilo 11 000 vedoucích pracovníků firem v 125 zemích světa.

Mezi negativní dopady vysoké míry korupce patří podkopávání legitimacy veřejných institucí a vytváření paralelních, nevolených a nedemokratických mocenských struktur. Neefektivní rozdělování veřejných prostředků, deformace hospodářské soutěže a nadbytečné transakční náklady pro podnikání způsobují zpomalení ekonomického růstu.

6. Závěr

Ze společenského hlediska korupce prohlubuje sociální nerovnosti a deformuje rovné příležitosti. Boj s korupcí je jedním z hlavních témat a i EU si uvědomuje, že prostředky vložené do takového úsilí se vrátí v rovině materiální i morální. ČR i SR dlouhodobě vykazují nepříliš pozitivní hodnocení v této oblasti. Transparency International obou zemí upozorňují na nutnost přijmout opatření zamezující korupci v politice, veřejné správě, justici i podnikatelské sféře. Hlavní brzdu spatřují ve značné míře korupce v politice a ve veřejné správě. Dlouhodobě vysoká míra korupce totiž poškozují pověst země v zahraničí.

Použitá literatura:

- [1] DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: MU, Mezinárodní politologický ústav, 2006 . ISBN 80-210-4062-9.
- [2] PAULÍK, T., PELLEŠOVÁ P. Vývoj demokratizačního procesu a ekonomické transformace v zemích střední a východní Evropy a v bývalých zemích Sovětského svazu. *Národohospodářský obzor*. 2-2003. Karviná: SU OPF, 2003, s. 35-53. ISSN1213-2446.
- [3] PETROVSKÝ, K. *Korupce po česku, aneb, korupce očima průměrného Čecha*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. ISBN 80-86861-94-5. PELLEŠOVÁ P. *Reflexe k hospodářské politice České republiky v procesu transformace*. Vědecká monografie. Studia Oeconomica. Karviná: SU OPF, 2002, 206 s. ISBN 80-7248-165-7.
- [4] www.transparency.org
- [5] www.transparency.cz
- [6] www.transparency.sk

Kontaktní adresa:

doc. Ing. Pavlína Pellešová, Ph.D.
OPF SU Karviná, katedra ekonomie
Univerzitní nám. 1934, 733 40 Karviná
e-mail: pellesova@opf.slu.cz
tel. 00420/596398313